

J.G.M. VAN NASS, 1911-1989

DOOR A.M. HARTHOORN

Na een zeer kortstondig ziekbed overleed te Den Haag op 5 oktober 1989, op 77-jarige leeftijd, generaal-majoor der mariniers b.d. J.G.M. van Nass, adjudant in buitengewone dienst van H.M. de Koningin, commandant van het Korps Mariniers van 1960 tot 1967. Met hem is een markant man heengegaan; een man die gedurende zijn actieve dienstitijd een duidelijk stempel op het Korps Mariniers heeft gedrukt en die tevens in civiele sfeer op velerlei terrein zeer gewaardeerd functioneerde.

Johannes Gerardus Maria van Nass werd op 17 november 1911 te Nijmegen geboren, doorliep aldaar het gymnasium (voetbalde bij NEC) en ging in 1929 - nog geen achttien jaar oud - naar het Koninklijk Instituut voor de Marine te Den Helder voor het volgen van een opleiding tot zeeofficier. Aangetrokken door discipline, korpsgeest en vooral ook door de vereiste fysieke vaardigheden, ging hij in 1930 over naar het Korps adelborsten voor het Korps Mariniers.

Tijdgenoten uit Nijmegen herinneren zich hoe in die tijd de jongens Nass - broer Con was cadet in Bréda - gehuld in wijde mantels door de stad flaneerden.

In zijn oudste jaar vervulde Van Nass de eervolle functie van president van de senaat van het Korps adelborsten. In september 1933 werd hij benoemd tot tweede luitenant der mariniers, beëdigd in Rotterdam en geplaatst bij de marinierskazerne aan het Oostplein. Bij zijn benoeming tot officier werd aan Van Nass door de minister van Marine 'het gouden horloge' toegekend, beloning voor uitstekende eigenschappen gedurende zijn opleiding.

Mede als gevolg van zijn grote belangstelling voor fysieke vaardigheden, waarvan hij de waarde voor een marinier van doorslaggevend belang achtte (hij was zelf een uitmuntend voetballer, schermer en atleet en vestigde een nog steeds niet gebroken marinerenrecord kogelstoten), werd hij al in 1934 geplaatst bij de Gymnastiek- en Sportschool der Koninklijke Marine te Den Helder en - na eerst zelf te zijn opgeleid - in 1936 tijdelijk belast met de waarneming van de functie van Hoofd van die instelling.

Rond de jaarwisseling 1934/35 werd die periode gedurende eni-

52. *J.G.M. van Nass*

ge maanden onderbroken voor een internationale primeur toen een contingent mariniers, waarbij Van Nass werd ingedeeld, door de Nederlandse regering ter beschikking werd gesteld van de Volkenbond, ter handhaving van orde en rust bij de destijds gehouden volksstemming in het Saargebied.

In 1937 werd de eerste luitenant der mariniers Van Nass aan boord van Hr. Ms. de Ruyter uitgezonden naar het voormalig Nederlands Oost-Indië. Daar was hij in mei 1940 onder meer betrokken bij de verrassende inbeslagneming van Duitse schepen in de haven van Soerabaja en later - geplaatst aan boord van Hr. Ms. Tromp - bij het overbrengen van Duitse krijgsgevangenen en geïnterneerden van Makassar naar Soerabaja en van Batavia naar Medan.

Toen de inval van de Japanse troepen dreigde bevond Van Nass zich op Java en werd hij als commandant van twee gemotoriseerde eenheden ingedeeld bij het inderhaast geïmproviseerde Marinebataljon. Begin maart 1942 raakte hij met een kleine verkenningsafdeling slaags met de vijand en wist zich in een fel gevecht te handhaven tot hij pertinent bevel kreeg terug te trekken, waarna hij er in slaagde door de inmiddels gesloten omsingeling heen te breken. Voor moedig en beleidvol optreden bij die gelegenheid werd hem in 1947 de op één na hoogste Nederlandse dapperheids onderscheiding, de Bronzen Leeuw, toegekend.

Na de capitulatie op 19 maart 1942 geraakte Van Nass in Japanse krijgsgevangenschap. Zijn opvallend gedrag gedurende die donkere periode werd beloond met een tevredenheidsbetuiging van de minister van Marine, wegens: 'Moedige, zelfbewuste en hoffelijke houding tegenover de Japanse vijand in krijgsgevangenschap, ondanks het onmenselijk optreden van de bewakers'.

Na zijn bevrijding werd Van Nass nog in 1945 bevorderd, eerst tot kapitein en twee maanden later, per 1 september 1945, tot majoor der mariniers. Een jaar later, terug in Nederland, werd hij tijdelijk bevorderd tot luitenant-kolonel der mariniers en belast met de functie van commandant van de op te richten afdeling mariniers Volkel. Dit was een voor die tijd zeer grote walinrichting (kazerne) waar het gros van de mariniers, bestemd voor de mariniers-eenheden in de Oost, opkwam en werd opgeleid.

In 1951, effectief bevorderd, werd de overste Van Nass commandant mariniers in de Nederlandse Antillen, waar hij - na overname van de Koninklijke Landmacht - aan de verdediging te land van de eilanden Curaçao en Aruba een nieuwe opzet gaf en er

daarnaast ook binnen enige jaren niet alleen in slaagde de marinierskazernes tot goed leefbare en fris ogende inrichtingen om te vormen, doch vooral ook om in strakke discipline het aanzien en de populariteit van de bewoners van de kazernes sterk te doen stijgen. Zo werden voor de parade op Koninginnedag goed georganiseerde stunts uitgehaald, die bij het publiek veel enthousiasme ontketenden.

Op 30 april 1952 werd Van Nass benoemd tot officier in de orde van Oranje-Nassau met de zwaarden.

In 1954 gerepatrieerd, vestigde de familie Van Nass zich in Rotterdam, waar de heer des huizes geplaatst werd bij het Hoofdkwartier Korps Mariniers aan het Westplein.

Het is vanaf dat moment, dat de carrière van Van Nass verstrengeld werd met de band tussen het Korps Mariniers en Rotterdam. Een band waaraan hij zeer grote waarde toekende en die gaandeweg werd verstevigd.

Zijn nooit aflatende belangstelling voor sport - voetbal in het bijzonder - voerde hem op zondag naar het Sparta-kasteel of het Feyenoord Stadion. Later meer naar het Feyenoord Stadion, sinds hij in 1966 werd benoemd tot president-commissaris van de N.V. Stadion Feijenoord, een functie die hij tot en met 1983 bekleedde. Ook stond hij als voorzitter aan de wieg van het internationale 'Rotterdam AD-Toernooi', het vermaarde voetbal-evenement dat in 1978 voor het eerst werd gehouden.

Na diverse internationale oriëntaties nam Van Nass op 1 juli 1960, in de rang van generaal-majoor der mariniers, het bevel over het Korps Mariniers over. Deze plechtigheid op het voorplein van de Van Ghentkazerne aan het Toepad werd opgeluisterd door de aanwezigheid van Z.K.H. prins Bernhard in hoedanigheid van inspecteur-generaal der Nederlandse Krijgsmacht.

Generaal-majoor Van Nass heeft het Korps Mariniers gecommandeerd tot in 1967. Een voor de Koninklijke Marine uitzonderlijk lange bevelsperiode. Zowel door zijn eigen interesse voor fysieke prestaties, als door zijn visie dat het bezit van bijzondere militaire vaardigheden noodzakelijk is, is in deze jaren zeer veel aandacht besteed aan commando-, para-, kikvors- en andere bijzondere vaardigheden. Bovendien werd er in internationaal verband - eerst bescheiden, later op grotere schaal - geoefend met Royal Marines en Belgische para-commando's. Er ontstond een nieuw fysiek elan in het Korps Mariniers.

In 1962 viel het doek over de kwestie Nederlands Nieuw Guinea,

hetgeen uiteraard een forse inkrimping (duizend man) van de sterkte van het Korps Mariniers tot gevolg had, maar ook - en veel gevaarlijker - dreigde uit politieke hoek weer het 'opdoekspook'. Het bestaansrecht stond op het spel. Achter de schermen werd druk onderhandeld en het was met grote trots dat generaal Van Nass op 5 juli 1963 bij de onthulling van het monument voor het Korps Mariniers op het Oostplein kon bekendmaken, dat plannen in een vergevorderd stadium gereed waren om eenheden van het Korps Mariniers te bestemmen voor inzet in het kader van de Verenigde Naties ... 'op plaatsen waar dit nodig wordt geacht voor het behoud van de wereldvrede, een taak die het schoonste ideaal dient waarop een mens mag hopen ...'.

De onthulling van het monument, dat tot stand kwam op initiatief van de Stichting Monument Korps Mariniers en het Gemeentebestuur van Rotterdam, geschiedde - in grootse luister en met vlekkeloos militair ceremonieel - door de Prins der Nederlanden. Er werd treffend en ook ontroerend gesproken door o.a. generaal-majoor Van Nass ('De marinier van Rotterdam is terug op het Oostplein') en burgemeester Van Walsum: ... 'Wij hebben de blik naar de toekomst te richten. In die toekomst is geen plaats meer voor nationale romantiek. Ons defensieve apparaat kan alleen nog een taak vervullen in internationale verbanden. Daarom is dit monument niet alleen een herinnering aan het verleden, maar tevens een teken voor de toekomst. En wel in die zin dat het Korps Mariniers beschikbaar en paraat blijft als een instrument in de strijd voor de wereldvrede. Dat wij hopen dat, zolang er voor de mariniers een taak is, de band met Rotterdam bestendig zal blijven, is niet meer dan vanzelfsprekend. Het lijkt mij bovendien dat er voor het Korps Mariniers geen betere atmosfeer denkbaar is, dan in een stad, zo zeer op de zee gericht als de onze ...'.

Er volgde een défilé voor Z.K.H. prins Bernhard en een mars door de stad door mariniers en oud-mariniers, van een allure als toen nog zelden aanschouwd.

Uit de internationale contacten is de integratie met eenheden van de Royal Marines voortgekomen, met taken - in NATO-verband - op de Noordflank.

Door positieve publiciteit bij vele vlootbezoeken (waarvoor o.m. schitterende taptoes werden georganiseerd), door het door Rotterdam laten marcheren van gewapende troepen met ingedeelde marinierskapel, door het houden van muzikale vlaggenparades voor het Hoofdkwartier en door het leveren van talrijke erewach-

ten in ceremonieel tenue, wist generaal Van Nass extra glans aan het Korps Mariniers toe te voegen.

In 1964 werd hij benoemd tot ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw.

Het absolute hoogtepunt was de viering van het 300-jarig bestaan van het Korps Mariniers op 10 december 1965. Een viering die door de publiciteit een welhaast nationaal karakter kreeg. Op 9 december 1965 ('de laatste dag van 300 jaar, éénmaal zèlf verzocht zich te mogen verplaatsen'): opwachting bij H.M. de Koningin op het Huis ten Bosch van eenheden met ingedeeld vaandel, gepresenteerd door de korpscommandant; herdenking der gevallen mariniers op de Algemene Begraafplaats Crooswijk; opening van de tentoonstelling 'Mariniers 1665-1965' in het Historisch Museum en aanbidding van de herdenkingspostzegel door de hoofddirecteur van de P.T.T. Op 10 december 1965 volgde - voorafgegaan door een kranslegging bij het monument op het Oostplein - bij

oosterstorm (windkracht 9) een parade op de Coolsingel, afgenomen door de Prins der Nederlanden, van drieduizend mariniers en oud-mariniers van een unieke perfectie en ambiance. Tienduizenden toeschouwers liepen te hoop. Ook de rest van de dag stond in het teken van de feestviering, die werd besloten met een gala-avond in de Rotterdamse Schouwburg. Op 11 december 1965 werd een dankdienst gehouden in de Sint Laurenskerk. Het Korps Mariniers verankerde zich voor decennia in de samenleving, de Rotterdamse in het bijzonder.

Bij zijn afscheid uit de actieve militaire dienst in 1967 werd generaal-majoor Van Nass - uitzonderlijk - benoemd tot adjudant in buitengewone dienst van H.M. de Koningin, een benoeming waarop hij buitengewoon trots was. Tevens bleef hij plaatsvervangend lid van het Hoog Militair Gerechtshof. Nog datzelfde jaar werd hij benoemd tot Algemeen secretaris van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Rotterdam, welke functie hij met groot gevoel voor plichtsbetrachting tot 1971 bekleedde, doch waaraan hij niet de voldoening beleefde die hij ervan had verwacht. Daarna kon hij zich ten volle wijden aan de bestuurlijke kant van zijn geliefde sport. Zo was hij o.m. lid van het Nederlands Olympisch Comité en van het hoofdbestuur van de Nederlandse Sportfederatie, vice-voorzitter van de Raad Maatschappelijke Begeleiding Topsport en van 1964 tot 1979 voorzitter van de Stichting Moderne Vijfkamp (sedert 1912 onderdeel van de Olym-

pische Spelen). De Stichting Koninklijke Zuid-Hollandsche Maatschappij tot Redding van Schipbreukelingen kon hem gedurende elf jaar tot bestuurslid rekenen, waarbij hij in het jubileumjaar 1974 fungeerde als secretaris.

Met deze markante generaal is een man heengegaan, die - onbuigzaam - optimaal heeft kunnen functioneren als leider van zijn tijd, een man met een intelligente visie, zowel op militaire als op civiele aangelegenheden, een man die ook als charmant gastheer midden in de maatschappij stond, een man die er in slaagde het Korps Mariniers door een dal te loodsen en tevens in Rotterdam en daarbuiten meer aanzien te geven.

Hij was niet gemakkelijk, niet voor zichzelf, noch voor anderen en ook zeer veeleisend, in het bijzonder met betrekking tot vakmanschap. Daardoor heeft hij resultaten bereikt, die als uitzonderlijke prestaties kunnen worden aangemerkt. Hij heeft zich daarbij steeds laten leiden door het besef dat een optimale fysieke conditie een absolute voorwaarde is, niet alleen voor het fungeren van een krijgsman op welk niveau dan ook, maar ook voor het goed kunnen functioneren in een ander maatschappelijk bestaan.

Het Korps Mariniers heeft een aanvoerder van stimulerende klasse verloren, Rotterdam een ex-inwoner van bijzondere allure en de familie Van Nass een toegewijd echtgenoot en goede vader.

53. J.J. Oster Jr.